

Sammanträdesprotokoll

MÖTESINSTANS

KYRKOSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT

DATUM FÖR MÖTET

TID

PLATS

2023-12-05

09:00 – 16:00

Kyrkokansliet, Uppsala

§ 119

KAE 2023-0004

Kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2024

BeslutArbetsutskottet **beslutade**

att ur den nationella ramen för 2024 fördela 3 683 731 kronor i kyrkoantikvarisk ersättning till fyra nationella kunskapsutvecklingsprojekt, enligt **prot.bil. 2**

att fastställa utökade villkor för de nationella kunskapsutvecklingsprojekten för ramår 2024, enligt **prot.bil. 3**

att delegera till generalsekreteraren att – i enlighet med villkor 25 i de av kyrkostyrelsen fastställda villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning – bevilja ett års förlängd dispositionstid och att vid behov omfördela beviljade nationella projekt mellan ramår.

Ärendebeskrivning

Kyrkostyrelsen beslutade 21 februari 2018 (§ 31) om en ny fördelningsmodell för kyrkoantikvarisk ersättning och 23–24 oktober 2019 (§ 172) fattade arbetsutskottet beslutet att för varje ramår fördela 1 procent av den kyrkoantikvariska ersättningen till den nationella ramen under fördelningsperioden 2021–2025. Nationella projekt som tilldelas kyrkoantikvarisk ersättning ska följa gällande villkor och handbok för den kyrkoantikvariska ersättningen samt det nationella programmet för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet.

Arbetsutskottet fick information om utlysning, beredning, beslutsförslag och motivering i fråga om fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2024. Vidare föreslogs i likhet med tidigare år att den fortsatta avtalsprocessen ska effektiviseras genom att arbetsutskottet – i enlighet med villkor 24 i de av kyrkostyrelsen fastställda villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning – fastställer utökade villkor för de nationella projekten. Slutligen föreslogs att arbetsutskottet i likhet med föregående år ska delegera till generalsekreteraren att med stöd av villkor 25 bevilja ett års förlängd dispositionstid och att vid behov omfördela beviljade nationella projekt mellan ramår.

Arbetsutskottet diskuterade förslagen.

Justerandes signatur 	Utdragsbestyrkande
---	--------------------

Kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt ramår 2024

Projektnamn	För-studie	Nytt projekt	Kunskaps utv-område	Total-kostnad (tkr)	sökt KAE (tkr)	Förslag till beslut ramår 2024	Ersättnings-nivå
Rekommendationer för sprinklerinstallationer		x	3	539 535	404 651	404 651	75%
Samiska inslag och samisk inspiration i Luleå stifts kyrkomiljöer - en kunskapsöversikt	x		4	400 000	200 000	200 000	50%
Samiskt kulturarv och fjällverksamhet i Jokkmokks församling		x	4	3 316 876	3 084 695	1 658 438	50%
Mötesplats för kulturarv lärande besöksnäring		x	4	2 367 736	1 420 642	1 420 642	60%
Samiskt och svenskt kyrko- och kulturliv		x	4	1 523 025	1 189 482		0%
Bearbetad Komstadkalksten - ett hotat kulturarv	x		1	360 500	191 065		0%
Varsamma åtgärder för att hantera och förebygga skador orsakade av rostande stål och järn i murverk	x		2	285 200	199 640		0%
Kyrkliga kulturarv som resurser för hållbar utveckling		x	1,4	1 044 125	809 000		0%
Kyrkoprylar: kunskapsspridning och tillgängliggörande av kyrkligt kulturarv		x	4	2 467 916	1 697 964		0%
				12 304 913	9 197 139	3 683 731	

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning			KAE 2023-0004
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kyrkostyrelsens arbetsutskott	5 december 2023	Villkor	Slutlig

Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning

Dessa utökade villkor fastställdes av kyrkostyrelsens arbetsutskott den 5 december 2023 i samband med beslut om finansiering av nationella kunskapsutvecklingsprojekt med kyrkoantikvarisk ersättning för ramår 2024.

De utökade villkoren gäller för samtliga nationella kunskapsutvecklingsprojekt som beviljats medel från ramår 2024, utöver *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0*.

Efter kyrkostyrelsens beslut om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt underrättas projektens huvudsökande om beslutet. För projekt som beviljas kyrkoantikvarisk ersättning medföljer ett beslutskontrakt som upprättas mellan Trossamfundet Svenska kyrkan (Trossamfundet) och den projektansvariga medelsförvaltaren (nedan kallad medelsförvaltaren). Till beslutskontraktet bifogas bilagor, däribland dessa utökade villkor.

Definitioner av begrepp i dokumentet

<i>Huvudsökande</i>	<i>Juridisk person som står som ansvarig för en ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning för ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt.</i>
<i>Medelsförvaltare</i>	<i>Den huvudsökande är mottagare och förvaltare av de medel som beviljas projektet.</i>
<i>Projektansvarig</i>	<i>Den huvudsökande är medelsförvaltare och ansvarig för projektets genomförande.</i>
<i>Projektledare</i>	<i>Ansvarig person för projektet hos projektansvarig medelsförvaltare som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Medsökande</i>	<i>Medverkande organisation/aktör i projektet som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Projektbeställare</i>	<i>Trossamfundet Svenska kyrkan är den formella beställaren av projektet och kontraktspart i beslutskontraktet.</i>
<i>Projektföljare</i>	<i>Person vid kyrkokansliet som utses att följa projektet av enheten för kulturarvsstöd, kyrkokansliet.</i>
<i>Beslutskontrakt</i>	<i>Det dokument som anger projektets innehåll och ramar samt vad projektet ska resultera i. Beslutskontraktet är bindande mellan parterna och dessa utökade villkor är bifogade beslutskontraktet.</i>

1. Kyrkoantikvarisk ersättning

Den kyrkoantikvariska ersättningen är statens ersättning till Trossamfundet för kulturhistoriskt motiverade kostnader som uppstår i samband med vård och underhåll av de kyrkliga miljöer som skyddas av kulturmiljölagens 4:e kapitel. Användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen regleras genom Kulturmiljölagen 1988:950 4 kap. 16 § och av *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Villkoren). I *Handbok för arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Handboken) uttolkas och exemplifieras villkorens fördelning, användning och redovisning.

Villkor och handbok finns att ladda ned på Svenska kyrkans hemsida, <https://www.svenskakyrkan.se/kunskapsutveckling-kulturarv>.

2. Beslutskontrakt

Beslutskontraktet upprättas i två exemplar mellan medelsförvaltaren och Trossamfundet. Beslutskontraktet ska skrivas under av båda parter och ett exemplar skickas tillbaka till Trossamfundet inom en månad efter att den huvudsökande mottagit beslutet. I beslutskontraktet specificeras hur projektets ansökan och projektbudget ska ligga till grund för projektets genomförande och om det i kyrkostyrelsens beslut finns eventuella ytterligare utökade villkor kring genomförandet.

3. Ansvar

Den huvudsökande organisationen är ansvarig för projektet och är tillika medelsförvaltare. Medelsförvaltaren och projektledaren ansvarar gentemot Trossamfundet för det nationella projektet enligt dessa villkor och upprättat beslutskontrakt. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för den ekonomiska redovisningen av projektet gentemot Trossamfundet inklusive projektets medfinansiering. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för att de medsökande uppfyller sina åtaganden enligt projektansökan och projektbudget. Medelsförvaltarens och projektledarens rättigheter och skyldigheter i förhållande till Trossamfundet får inte överföras på annan utan Trossamfundets medgivande.

4. Dispositionstid

Den kyrkoantikvariska ersättningen ska disponeras i överensstämmelse med projektansökan och projektbudget, samt i enlighet med dessa villkor och upprättat beslutskontrakt.

Ersättningen disponeras under ramårets dispositionstid, från den 1 januari år 1 till den 31 december år 2. I kyrkostyrelsens beslut och beslutskontraktet framgår vilket ramår som projektet beviljats medel från.

I enlighet med Villkoren kan om särskilda skäl föreligger dispositionstiden förlängas med ett år. En förlängningsansökan måste lämnas in före den 31 oktober år 2.

Ändringar som rör ersättningens disposition kan medges efter skriftlig begäran till Trossamfundet.

5. Uppföljning och rapportering

Projektet ska delrapporteras av medelsförvaltaren en gång per halvår. Halvårsrapporten ska vara Trossamfundet tillhanda senast 15 juni och 15 december varje år. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Rapporten ska innehålla en beskrivning av utfört arbete, de medsökandes medverkan, kostnadssammanställning och redogörelse för eventuella avvikelser i förhållande till projektansökan och projektbudget.

Trossamfundet utser en projektföljare från kyrkokansliet som är projektets kontaktperson. Trossamfundet har rätt att granska projektarbetet och ta del av handlingar som kan lämna upplysningar om hur arbetet fortskrider. I det fall projektet tillsätter en styrgrupp eller en referensgrupp ska Trossamfundet beredas möjlighet att företrädas med en representant i gruppen.

Projektansvarig medelsförvaltare ska inför projektavslut och slutrekvisition leverera en sammanfattande slutrapport. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Slutrapporten ska ha inkommit till Trossamfundet innan slutrekvisition kan utbetalas.

6. Ekonomisk slutredovisning

Projektet ska vid slutrekvisition leverera en ekonomisk slutredovisning innehållande en summering av resultat, kostnader och eventuella avvikelser. En avsedd slutredovisningsmall med tillhörande instruktioner finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1.

Slutrekvisition ska göras senast den 30 november under dispositionstidens andra och avslutande år enligt rutinen som beskrivs nedan i punkt 7. Vid slutrekvisition ska samtliga kostnader i projektet vara bokförda. Om kostnaderna inte hinner bokföras i tid innan den 30 november måste en förlängningsansökan lämnas in senast den 31 oktober år 2.

Vid en förlängning av projektet ska återstående medel rekvireras senast den 30 november år 3. Slutrapporten, enligt ovan i punkt 5, ska ha inlämnats för att slutrekvisitionen ska kunna godkännas.

7. Utbetalning av ersättning

Projektet har möjlighet att göra delrekvisitioner i samband med delrapporteringarna. Om skäl finns att göra tätare delrekvisitioner ska medelsförvaltaren kontakta Trossamfundet kring detta innan underskrift av beslutskontraktet.

Varje delrekvisition baseras på de kostnader som vid datumet för rekvisitionen har uppstått i projektet. Av detta belopp kan endast beviljad ersättningsnivå betalas ut. Ersättningsnivån utgår från projektets totala budget, både den del som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning och de delar som medfinansieras av andra finansörer genom utomstående medel och/eller nedlagd tid.

I varje rekvisition ska kostnaderna styrkas med underlag, exempelvis utdrag ur huvudbok, fakturakopior eller andra dokument. Kostnader i form av nedlagd tid kan redovisas med timrapporter där timkostnaderna räknats fram och som undertecknats av arbetsgivaren. Kostnader som uppstår hos medfinansier, i enlighet med projektets budget, skall medsendas vid rekvisition. Medelsförvaltaren ansvarar för att begära in styrkta underlag från medfinansier.

Ersättningsberättigade åtgärder i ett projekt kan utföras av anställd inom Svenska kyrkan (villkor 27 Rekvirering). Nedlagd tid ska styrkas med timrapporter undertecknad av arbetsgivaren. Ett schablonpåslag för indirekta kostnader om 10 procent får göras. Schablonpåslaget gäller både när lönekostnader tas upp som kostnader och när de avser medfinansiering av ett nationellt projekt.

Ersättningen täcker inte kostnaderna för mervärdesskatt om medelsförvaltaren är momsregistrerad.

Rekvisitioner skickas som en PDF via epost till e-postadress;

kunskapsutveckling.kulturarv@svenskakyrkan.se

Rekvisitionen ska märkas enligt följande:

I fältet *Er referens* anges 119610-2120

På annan plats anges projektets namn, diarienumret FKAE samt referens Christina Persson.

Rekvisitionsadress:

Trossamfundet Svenska kyrkan

Fack 95800009

Box 15018

750 15 Uppsala

Betalningsvillkor är 30 dagar netto efter att erhållen rekvisition och underlag har kunnat godkännas för utbetalning. Inga fakturaavgifter får debiteras. Ev. dröjsmålsränta ska debiteras i enlighet med svensk lag.

8. Äganderätt och upphovsrätt

Trossamfundet har rätt till en i tiden obegränsad, full och oinskränkt nyttjanderätt vad avser resultatet av projektet för bland annat tillgängliggörande av detta till allmänheten. Det åligger projektansvarig medelsförvaltare att genom projektet klarera rättigheter med respektive upphovsperson avseende allt material som omfattas av projektet.

9. Spridning av resultat/Publicering

Projektledaren och övriga projektmedarbetare är skyldiga att offentliggöra och ställa projektresultat och vetenskapliga rapporter till allmänt förfogande att användas fritt.

Resultat av de nationella projekten kommer att tillgängliggöras, i oförändrat skick, för övriga enheter inom Svenska kyrkan samt för allmänheten. Tillgängliggörande av resultatet kan ske genom publicering, men inte uteslutande, på Svenska kyrkans hemsida och genom utskick av nyhetsbrev.

Projektansvarig ska genomföra en kommunikationsinsats om projektets resultat som är anpassat för Svenska kyrkan. Insatsens form och lämplig tidpunkt bestäms i samråd med projektbeställaren.

Båda parter är skyldiga att vid spridning av resultatet ange att framtagandet har delfinansierats med kyrkoantikvarisk ersättning samt där det är möjligt på ett korrekt och tydligt sätt ange Svenska kyrkans logotyp tillsammans med upphovspersonernas namn.

10. Etik och Hållbarhet

Svenska kyrkan har en uppförandekod för leverantörer som anger de minimikrav Svenska kyrkan ställer gällande etik samt hållbar social, miljömässig och ekonomiska utveckling. Dessa krav gäller även för de nationella projekt som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning. Uppförandekoden är en del av beslutskontraktet och bifogas i sin helhet till beslutskontraktet och ska signeras samtidigt som beslutskontraktet.

11. Ansvar vid fel eller brist

Vardera parten ansvarar för de direkta skador som de orsakar den andra parten genom brott mot beslutskontraktet eller genom vårdslöshet. Utebliven vinst och andra indirekta skador, såsom exempelvis utebliven förväntad besparing eller förlorad goodwill, ersätts inte. Parts ansvar under beslutskontraktet är per år begränsat till ett maximalt skadeståndsbelopp motsvarande ett hundra (100)

% av den totala KAE som betalats och beräknas betalas av Trossamfundet för projektet i enlighet med beslutskontraktet. Ansvarsbegränsningarna i denna punkt ska inte gälla för skador som orsakats uppsåtligt eller av grov vårdslöshet. Ansvarsbegränsningarna ska inte heller gälla för sådana skador som orsakas genom brott mot sekretessåtagande (se punkt 12) eller intrång i tredje mans immateriella rättigheter.

Krav på skadestånd ska framställas skriftligen snarast efter det att skadan eller förlusten upptäckts för att kunna medföra rätt till ersättning.

12. Hantering av personuppgifter

Medelsförvaltaren kommer inte att behandla personuppgifter för Trossamfundets räkning. Om fullgörandet av beslutskontraktet förutsätter att medelsförvaltaren, efter beslutskontraktet har ingåtts, kommer att hantera personuppgifter för Trossamfundets räkning ska ett personuppgifts-biträdesavtal undertecknas och bifogas beslutskontraktet.

13. Sekretess

Part förbinder sig att inte utan den andra partens samtycke till tredje man lämna ut uppgifter om den andra partens affärs- eller driftsförhållanden som part har fått kännedom om i samband med genomförandet av projektet i enlighet med beslutskontraktet. Part ska genom tystnadspliktsförbindelse med personal eller andra lämpliga åtgärder se till att sekretess enligt ovan iakttas även av anställda och av anlita underleverantör samt dess anställda. Skyldighet att iakttas sekretess enligt denna punkt gäller inte när part enligt lag eller kyrkoordning är skyldig att lämna ut en uppgift.

14. Förtida uppsägning

Trossamfundet har rätt att, genom skriftligt meddelande, säga upp beslutskontraktet om medelsförvaltaren är på sådant obestånd att medelsförvaltaren inte kan förväntas fullgöra sina åligganden enligt beslutskontraktet eller om medelsförvaltaren på ett väsentligt sätt brister i sina åligganden enligt beslutskontraktet i övrigt eller avseende projektet och om rättelse inte sker utan dröjsmål efter skriftlig erinran, under förutsättning att underlåtenheten är av väsentlig betydelse.

15. Varumärken

Reklam, artiklar, pressmeddelanden eller meddelanden innehållande Trossamfundet eller medelsförvaltaren i full eller förkortad form eller logotyper vilka riktar sig till tredje man ska i förväg skriftligen godkännas av motparten.

16. Tvist

Tvister avseende tillämpning eller tolkning av beslutskontraktet med tillhörande bilagor ska i första hand avgöras genom förhandlingar mellan parterna, i andra hand avgöras av svensk domstol med tillämpning av svensk rätt.

DOKUMENT Bilaga 1 – Förslag till fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2024			DIARIENUMMER KAE 2023-0004
UPPRÄTTAT AV Christina Persson, Markus Dahlberg	DATUM 24 november 2023	DOKUMENTTYP Skriv dokumenttyp	VERSION 1

Bilaga 1. Förslag till fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt ramår 2024

Kyrkostyrelsens arbetsutskott föreslås besluta att till nationella kunskapsutvecklingsprojekt inom kyrkligt kulturarv ur den nationella ramen för 2024 fördela 3 683 731 kr i kyrkoantikvarisk ersättning enligt nedanstående tabell. Av totalt nio ansökningar beviljas fyra ansökningar.

Projektnamn	För-studie	Nytt projekt	Kunskaps utv-område	Total-kostnad (tkr)	sökt KAE (tkr)	Förslag till beslut ramår 2024	Ersättnings-nivå
Rekommendationer för sprinklerinstallationer		x	3	539 535	404 651	404 651	75%
Samiska inslag och samisk inspiration i Luleå stifts kyrkomiljöer - en kunskapsöversikt	x		4	400 000	200 000	200 000	50%
Samiskt kulturarv och fjällverksamhet i Jokkmokks församling		x	4	3 316 876	3 084 695	1 658 438	50%
Mötesplats för kulturarv lärande besöksnäring		x	4	2 367 736	1 420 642	1 420 642	60%
Samiskt och svenskt kyrko- och kulturliv		x	4	1 523 025	1 189 482		0%
Bearbetad Komstadkalksten - ett hotat kulturarv	x		1	360 500	191 065		0%
Varsamma åtgärder för att hantera och förebygga skador orsakade av rostande stål och järn i murverk	x		2	285 200	199 640		0%
Kyrkliga kulturarv som resurser för hållbar utveckling		x	1,4	1 044 125	809 000		0%
Kyrkoprylar: kunskapsspridning och tillgängliggörande av kyrkligt kulturarv		x	4	2 467 916	1 697 964		0%
				12 304 913	9 197 139	3 683 731	

Tabell med uppgifter om samtliga projektansökningar och förslag till beslut.

Bakgrund

Svenska kyrkans långsiktiga strategi för nationell kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet

Kyrkostyrelsen fattade 2019 beslutet att för varje ramår fördela 1 % av den kyrkoantikvariska ersättningen till den nationella ramen under fördelningsperioden 2021–2025. Målet är att den nationella ramen ska bidra till att uppfylla övergripande behov av generell kunskapsutveckling för det kyrkliga kulturarvet. Enligt villkor 10 i *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning version* får ersättning

beviljas till generella eller riktade nationellt angelägna kunskapsunderlag, så kallade nationella projekt. Projekten ska syfta till att ta till vara och tillgängliggöra de kulturhistoriska värdena hos de kyrkliga kulturminnena, och bidra till en långsiktig strategisk och vetenskaplig grundad kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvsområdet. Projekten ska följa *Nationellt program för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet*, som antogs av kyrkostyrelsen 2017. I programmet definieras fyra strategiska områden och de utmaningar och möjligheter Svenska kyrkan i framtiden står inför beskrivs utförligt.

Svenska kyrkan har i framtagningen av det nationella programmet, de årliga utlysningarna och beredningen av nationella projekt tagit stöd i formuleringarna i regeringsskrivelserna 2014 och 2019. I skrivelsen *Det kyrkliga kulturarvet (rskr 2018/19:122)*, som beslutades av riksdagen som ett resultat av kontrollstationen 2019, tar regeringen upp användningen av kyrkoantikvarisk ersättning för kunskapsuppbyggnad. Som regeringen skriver ska ersättningen i huvudsak användas till kulturhistoriskt motiverade kostnader som är direkt relaterade till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Men vissa övergripande utvecklingsinsatser kan enligt regeringen ses som kulturhistoriskt motiverade kostnader eftersom de är en direkt förutsättning för en rationell och effektiv förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. De förtydligar att det för förvaltningen är centralt att det finns bredare historisk kunskap om det kyrkliga kulturarvets omfång, uppkomst, bruk och sammanhang. En fortsatt kunskapsutveckling på vetenskaplig grund är nödvändig för en långsiktig hållbar förvaltning.

Regeringen framhåller vidare att det är angeläget att både metodutvecklingsprojekt och bredare historisk kunskapsuppbyggnad utvecklas i samverkan mellan Svenska kyrkan, myndigheterna på kulturmiljöområdet, forskningsfinansiärer, universitet och högskolor. De åtgärder som finansieras av kyrkoantikvarisk ersättning ska genomföras utifrån gedigen historisk kunskap och i förvaltningen ska huvudmannen kunna dra nytta av den senaste kunskapen om sådant som till exempel underhålls- och konserveringsmetoder. Därmed kan kunskapsuppbyggnad och metodutveckling av detta slag anses vara direkt motiverad av de åtaganden som följer av 4 kap. kulturmiljölagen.

I regeringens bedömning görs vissa förtydliganden då det gäller projekt som även innefattar inomkyrkliga frågor, till exempel om strategisk verksamhetsutveckling eller Svenska kyrkans bruk av kyrkobyggnader. Om en avgränsad del syftar till det övergripande målet att vårda de kyrkliga kulturminnena bör den enligt regeringen kunna finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning. Enligt förarbetena till kulturmiljölagen ska den kyrkoantikvariska ersättningen inte användas till kostnader som Svenska kyrkan själv ska bära, såsom löpande förvaltning och tjänster, allmän kompetensutveckling, administration och till att bedriva verksamhet. Detta är inarbetat och reglerat i villkor 14.

För att skapa utrymme för överskridande samarbeten och initiativ mellan kyrkan, akademien och verksamma inom kulturmiljövården har sedan ramår 2021 årliga utlysningar gjorts. För att bedöma vad som är en rimlig ersättningsnivå för ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt har Svenska kyrkan tagit fram vägledande principer och rekommenderade riktvärden i *Riktlinjer och principer för bedömning av ansökningar om kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt*. I handboken för kyrkoantikvarisk ersättning rekommenderas att ersättningen ska stå i proportion till

projektets nytta för de delar av det kyrkliga kulturarvet som den kyrkoantikvariska ersättningen omfattar.

Utllysning och beredning

Under perioden november-februari görs varje år en utlysning då både kyrkliga enheter och organisationer utanför Svenska kyrkan har möjlighet att ansöka om kyrkoantikvarisk ersättning för projekt som leder till nationell kunskapsutveckling. I utlysningen för ramår 2024 uppmuntrades särskilt ansökningar som synliggör samiska inslag i kyrkomiljöer och samiskt kulturarv, exempelvis inventeringar, kunskapsöversikter eller metodutveckling som främjar samers inflytande och delaktighet i förvaltningen av kulturarvet. Initiativet anknyter till det pågående försoningsarbetet med det samiska folket och de åtta övergripande målen som ger inriktning för Svenska kyrkans arbete. I målen ingår bland annat att synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan.

För att uppnå en hög nytta och kvalitet för både Svenska kyrkan och det omgivande samhället är ett viktigt mål att de nationella kunskapsutvecklingsprojekten utförs tillsammans av flera parter som företräder olika organisationer och verksamheter. Vidare ska projektens resultat tillgängliggöras brett och utan vinstintresse. I enlighet med detta har nedanstående bedömningskriterier tagits fram.

Projektet ska

- bidra till en nationellt relevant kunskapsuppbyggnad om de kyrkliga kulturminnena som motsvarar villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning,
- ha en hög tillämpbarhet för de förvaltande enheterna och
- svara mot statens målsättning att Svenska kyrkan i samverkan med andra bedriver kunskapsuppbyggnad och metodutveckling på vetenskaplig grund inom kulturarvsområdet.

Enheten för kulturarvsstöd vid avdelningen för fastigheter, kulturarv och service samordnar arbetet med nationella kunskapsutvecklingsprojekt, tillsammans med en beredningsgrupp utsedd av generalsekreteraren. Beredningsgruppen ska ha kompetens inom det nationella programmets kunskapsområden, såsom historia, teologi, kulturarv, byggnadsvård, fastighetsförvaltning, pedagogik och hållbarhet. Beredningsgruppen består av: Christina Persson, kyrkokansliets enhet för kulturarvsstöd (samordnare), Carin Björfors, kyrkokansliets enhet för fastighetsstöd, Markus Dahlberg, kyrkokansliets enhet för kulturarvsstöd, Linda Denlert, Göteborgs stifts egendomsenhet, Cristina Grenholm, kyrkokansliets kyrkosekreterare, Maria Södling, kyrkokansliets enhet för forskning och analys. Ledamöterna granskar varje projektansökan och diskuterar vid beredningsgruppens möten projektens relevans och prioritet med utgångspunkt i målen för den nationella kunskapsutvecklingen och bedömningskriterierna enligt ovan. Ett förslag till fördelning med motiveringar sammanställs av beredningsgruppen.

Enheten för kulturarvsstöd har möjligheter att initiera och delta i projekt i en mindre omfattning om det bedöms att behov finns. Beredningsgruppen tar del även av dessa ansökningar och har möjlighet att komma med synpunkter på projektens relevans. Det är dock enheten för kulturarvsstöd som ansvarar för att motivera de egeninitierade projektens prioritet i beslutsförslaget.

Vid utlysningen inför ramår 2024 inkom nio ansökningar: tre förstudier och sex nya kunskapsutvecklingsprojekt. Tre av projekten handlar om samiskt kyrkligt kulturarv. Enheten för kulturarvsstöd vid nationell nivå är medsökande för projektet *Mötesplats för kulturarv, lärande, besöksnäring*. Totalt omfattar ansökningarna drygt 9 miljoner i kyrkoantikvarisk ersättning. Det överskrider den nationella ramen för 2024 som omfattar 4 574 tkr.

Inkomna yttranden och beredningsgruppens sammanvägda bedömning

Riksantikvarieämbetet ska enligt 4 kap. 16§ kulturmiljölagen ges tillfälle att yttra sig över fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning i landet. Myndighetens yttrande över förslaget till fördelning av nationella projekt inkom till kyrkokansliet 12 oktober 2023. Riksantikvarieämbetet föreslår att två av ansökningarna bifalls och att övriga avslås eftersom man bedömer att dessa faller utanför ramarna för vad Svenska kyrkan har rätt att använda kyrkoantikvarisk ersättning till. Bifallet gäller projekten *Rekommendationer för sprinklerinstallationer* och *Samiska inslag och samisk inspiration i kyrkomiljöer i Luleå stift- en kunskapsöversikt*. Bedömningarna utgår framför allt från 4 kap. 16§ KML, 17§ i Riksantikvarieämbetets föreskrifter om kyrkliga kulturminnen KRFS 2012:2 samt myndighetsuppdraget att ha överinseende över kulturmiljöarbetet i landet, enligt 4 kap. 1 kap. 2§ KML.

Beredningsgruppen har noga övervägt de bedömningar och argument Riksantikvarieämbetet framför, särskilt bedömningen att Svenska kyrkans förslag till beviljanden går utöver det man har rätt att använda den kyrkoantikvariska ersättningen till. Här kan man notera att Riksantikvarieämbetet framför allt lutar sig mot 4 kap. KML, men också säger sig beakta regeringens skrivelse *Det kyrkliga kulturarvet* (rskr 2018/19:122). Dock framgår det inte hur skrivelsen har påverkat myndighetens slutsatser. Beredningsgruppen bedömer detta som problematiskt, mot bakgrund av att regeringsskrivelserna spelar en sådan avgörande roll för de strategier och mål Svenska kyrkan formulerat för arbetet med att uppnå en långsiktig, strategisk och vetenskapligt grundad kunskapsutveckling om det kyrkliga kulturarvet. Beredningsgruppens positiva bedömningar gäller således projekt eller delar av projekt som tydligt främjar en syn på kulturarvet som resurs för kyrka och samhälle och som därmed skapar incitament för ett långsiktigt bevarande.

Under 2024 görs en översyn och revidering av det nationella programmet för kunskapsutveckling i samband med att ett nytt femårigt fördelningsbeslut för den kyrkoantikvariska ersättningen kommer att fattas av kyrkostyrelsen. Översynen sammanfaller med kontrollstationen 2024 och Svenska kyrkan avser beröra och diskutera frågorna om kunskapsbehov, kunskapsuppbyggnad och kunskapsutveckling i den pågående dialogen kring måluppfyllelse och effekter av den kyrkoantikvariska ersättningen med kulturdepartementet och Riksantikvarieämbetet. Kontrollstationerna är ett också ett tillfälle för staten och Svenska kyrkan att överväga inriktningen för det fortsatta arbetet vilket Svenska kyrkan ser fram emot. I årets beredning och i den utlysning som öppnat inför ramår 2025 bedömer enheten för kulturarvsstöd och beredningsgruppen att de ambitioner och de fokusområden som finns i programmet för kunskapsutveckling inte bör ändras på något genomgripande sätt.

Beredningsgruppen redovisar nedan de argument som Riksantikvarieämbetet framför för varje projekt och gör för respektive projekt en sammanvägd bedömning som grund för förslaget till fördelningsbeslut. Gällande de tre ansökningarna som rör samiskt kyrkligt kulturarv bör inledningsvis

poängteras att Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket är en angelägenhet inte bara för Svenska kyrkan utan berör hela samhället och arbetet med kulturarvet i stort. De frågor som projekten berör är värdefulla att utreda och ta del av för såväl statliga myndigheter som museer. Detta har, tillsammans med andra överväganden, också varit vägledande för förslaget till fördelningsbeslut.

Projekt som föreslås beviljas ersättning på ramår 2024

Samiska inslag och samisk inspiration i Luleå stift – en kunskapsöversikt

Sammanfattning

Förstudie inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Konstvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. Medsökande: Luleå stift, Norrbottens museum. Total kostnad: 400 000 kr Ansökt KAE: 200 000 kr. Ersättningsnivå 50%.

Förstudien syftar till att undersöka vilka materiella uttryck samisk kultur lämnat i kyrkomiljöer i Luleå stift genom att identifiera föremål skapade i en samisk kontext i kyrkornas inventarieförteckningar och i de regionala museernas samlingar. Kompletterande besök i ett urval kyrkor och kapell kommer att genomföras för att kunna identifiera både föremål och byggnadsinslag. Målet är att upprätta en förteckning och en samlad kunskapsöversikt samt att komplettera befintliga databaser såsom SACER, CARLOTTA och EUROPEANA med den information som inhämtats.

Motivering

Beredningsgruppen bedömer att förstudien genom en systematisk inventering kan fylla kunskapsluckor och lägga grunden för vidare studier om samisk representation i kyrkomiljöer. De sökande bedöms ha god kompetens och möjlighet att genomföra och leverera planerat resultat genom samarbetet mellan dels universitet, museum och stift, dels mellan professor och forskningsamanuens. Projektet uppfyller kriterierna för den särskilda utlysningen och har goda förutsättningar att bidra till att uppfylla behovet av ökad kunskap på vetenskaplig grund. Riksantikvarieämbetet anser att ansökan bör tillstyrkas under förutsättning att studier av de samlingar som studeras och som för närvarande inte omfattas av 4 kap. KML kommer att tillföra kunskap som har betydelse för möjligheten att tillgodose vård och underhåll och andra åtaganden som följer av bestämmelserna. Beredningsgruppen bedömer att projektet bland annat genom att registrera och komplettera uppgifter i inventarieregistret SACER kan bidra till att förbättra församlingarnas förutsättningar för vård och underhåll.

Förslag till beslut

Bifall 200 000 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 50%.

Samiskt kulturarv i Jokkmokks församling

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga*

kulturarvet. Huvudsökande: KulaCultura Publishing. Medsökande: Jokkmokks församling. Total kostnad: 3 316 876 kr. Ansökt KAE: 3 084 695 kr. Ersättningsnivå 93%.

Projektet syftar till att öka kunskapen om de samiska kyrkkåtorna inom Jokkmokks församling. Genom att undersöka de fem kyrkkåtornas historia och hur de brukas idag, dokumentera miljöerna och sammanställa berättelser om deras roll och funktion ur ett samiskt perspektiv och som en del av Svenska kyrkans historia, ska denna del av det kyrkliga kulturarvet både synliggöras och tillgängliggöras för fler. Projektet avser också främja samers inflytande och delaktighet i förvaltningen av kyrkligt kulturarv. Vidare initieras ett arbete för att utveckla och utbilda kompetens så att kåtorna tas om hand på rätt sätt. Projektet vill även undersöka metoder för en framtida hållbar drift som minskar skador orsakade av klimatförändringarna. Målet är att skapa ett djupgående fakta- och informationsmaterial som publiceras på webben och blir tillgängligt för alla.

Motivering

Beredningsgruppen anser att projektet uppmärksammar viktiga frågor om samerna och samisk historia i relation till Svenska kyrkan som är angelägna att belysa och utreda närmare. Det sätter fokus på det kyrkliga kulturarvets sammansatta karaktär. De fem kyrkkåtorna förvaltas och brukas idag av Jokkmokks församling och är av församlingen registrerade i Svenska kyrkans kyrkobyggnadsregister. De är tagna i bruk genom bön och bibelläsning. Kyrkkåtorna ligger geografiskt i olika samebyar, som i juridisk mening är ett område där samebyn har renskötselrätt. 4 kap. 2§ KML ger skydd åt de invigda kyrkor som Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar ägde eller förvaltade den 1 januari 2000 (vid relationsändringen med staten). Detta innebär att det kulturarv som här är aktuellt kan hamna i en gråzon på grund av osäkra uppgifter om invigning eller formerna för ägande och förvaltning. En av dem, Vaisaluokta kyrkkåta, är sannolikt av detta skäl skyddad som byggnadsminne.

Beredningsgruppen menar att det är angeläget att denna del av det kyrkliga kulturarvet uppmärksammas och dokumenteras, inte minst för sin särskilda tillkomst- och förvaltningshistoria och för nödvändigheten att reda ut och problematisera bevarandeförutsättningarna. Den kunskap som projektet avser utveckla och tillgängliggöra är av stor betydelse för både Svenska kyrkan och staten liksom för allmänheten i bred bemärkelse. De sökande har hög kompetens och erfarenheter av att driva stora projekt inom detta fält vilket är en fördel. Projektet kan bli en del av en gemensam lärandeprocess och en viktig del av Svenska kyrkans försoningsarbete med samerna som är av både nationellt och internationellt intresse.

Riksantikvarieämbetet bedömer att projektet är intressant till sin ansats men att det ligger utanför ramarna för vad Svenska kyrkan har rätt att använda den kyrkoantikvariska ersättningen till. De har också svårt att utläsa hur projektets vetenskapliga grund ska kvalitetssäkras. De avstyrker tilldelning av kyrkoantikvarisk ersättning till projektet.

Beredningsgruppen är medveten om att de kulturmiljöer som projektet avser studera kan befinna sig i en gråzon vad gäller skyddsstatus, men menar att det just därför är viktigt att den kunskapsuppbyggnad projektet syftar till prioriteras. Som regeringen skriver är det centralt att det finns bredare historisk kunskap om det kyrkliga kulturarvets omfång, uppkomst, bruk och sammanhang. Det aktuella projektet i kan i vissa avseenden jämföras med den kategoriinventering av

de vanligen stiftelseägda kapell som förekommer vid säsongsfiskelägen längs kusten. Genom stiftsprojekt i flera etapper har kunskapen om dessa avsevärt ökat. För att kvalitetssäkra genomförande och resultat föreslår beredningsgruppen att en referensgrupp med forskarkompetens tillsätts för att följa projektet.

Projektet ansöker om en ersättningsnivå på 93% vilket är mycket högt. Beredningsgruppen bedömer inte att det är möjligt att tilldela det en så hög ersättningsnivå utifrån det inomkyrkliga regelverket för den kyrkoantikvariska ersättningen, särskilt som Riksantikvarieämbetet avstyrker tilldelning i sin helhet. Beredningsgruppen föreslår att ersättningsnivån minskas med 43%, eller drygt 1 426 tkr, vilket innebär att annan finansiering måste komma i fråga för genomförandet. Möjligheter till medfinansiering bör i första hand sökas från de strategiska utvecklingsmedel som kyrkostyrelsen avsatt för Svenska kyrkans försoningsarbete med det samiska folket.

Förslag till beslut

Bifall 1 658 438 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 50%.

Rekommendationer för sprinklerinstallationer

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 3. *Klimat och miljö för långsiktigt bevarande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: RISE. Medsökande: Brandskyddsbesiktning T Godby AB, Brandskyddslaget AB. Total kostnad 539 535 kr. Ansökt KAE 404 651 kr. Ersättningsnivå 75%.

Syftet är att sammanställa rekommendationer för hur sprinklersystem i kyrkor och andra kulturhistoriskt värdefulla byggnader bör utformas för att vara långsiktigt hållbara till rimliga service- och underhållskostnader. Projektet ska också föreslå lämpliga processer för projektering och upphandling, samt hur underhållsplaner kan tas fram utifrån en riskanalys. Projektet bygger vidare på kunskaper från en studie finansierad av Brandforsk, som genomförs hösten 2023, där driftserfarenheter från kyrkor och andra byggnader med sprinklersystem dokumenteras.

Motivering

Enligt beredningsgruppen är projektet angeläget att prioritera mot bakgrund av de omfattande värden som berörs. Sprinklersystem kan rädda men också skada byggnader och deras kulturhistoriska värden och därmed resultera i motsatt effekt mot de tilltänkta, också när det gäller kostnader. De sökande bedöms ha goda förutsättningar att analysera både problem och behov som finns inom området, samt komma med konkreta förslag på åtgärder som kan stödja alla nivåer inom Svenska kyrkan. I den referensgrupp med representanter från berörda målgrupper som ska tillsättas bör både stift och församling ingå. Kommunikationen av resultaten är en viktig komponent i projektets möjlighet att påverka framtida installationer och här bör Svenska kyrkans intranät användas för att nå församlingar genom både webinarier och artiklar. Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan.

Förslag till beslut

Bifall 404 651 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 75%.

Mötesplats för kulturarv – lärande – besöksnäring

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Uppsala domkyrkoförsamling. Medsökande: Forum för de kyrkliga kulturarven genom Konstvetenskapliga institutionen Uppsala universitet. Enheten för kulturarvsstöd, Kyrkokansliet. Total kostnad: 2 367 736 kr. Ansökt KAE: 1 420 642 kr. Ersättningsnivå 60%.

Projektet syftar till att undersöka skärningspunkterna mellan områdena kulturarv, lärande och besöksnäring i förhållande till det kyrkliga kulturarvet samt att utveckla möjligheterna till samverkan och synergier mellan områdena. Projektet utgår från den förstudie som genomfördes under 2022. Målet är att genomföra en serie av aktiviteter som bjuder in till reflektion och kunskapsöverföring hos professionella, ideella och allmänheten i Uppsala domkyrka under en vecka våren 2024. De dokumenterade resultaten, i form av tryck, rapporter och filmer är avsedda att användas brett och som underlag och inspiration i såväl Svenska kyrkans som kulturmiljövårdens arbete med att tillgängliggöra det kyrkliga kulturarvet.

Motivering

Projektet verkar för en ökad kännedom och inspiration hos församlingarna, men också inom besöksnäringen och kulturarvssektorn, om möjligheterna och nya sätt att arbeta med kulturarvet. Det lyfter kulturarvets roll som pedagogisk resurs för alla delar av församlingarnas grundläggande uppgift, med särskilt fokus på lärande. Projektet belyser också kyrkorummens potential som besöksmål och hur detta kan bidra till att bevara, använda och utveckla det kyrkliga kulturarvet. Projektet inriktas för att göra metoder och förhållningssätt skalbara och relevanta för Svenska kyrkans lokala enheter, oavsett storlek.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan utifrån bedömningen att den ligger utanför ramarna för vad KAE kan användas till enligt 4 kap 16§ KML. De bedömer att kopplingen till sådana vård- och underhållsåtgärder som följer av 4 kap. KML saknas. Av refererade lagrum framgår att Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader *i samband med vård och underhåll* av de kyrkliga kulturminnena.

Ur Svenska kyrkans synvinkel finns samband mellan vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena och behov av ny kunskap om hur det kyrkliga kulturarvet kan användas och tillgängliggöras, i enlighet med beskrivningarna i programmet för kunskapsutveckling. Att utveckla kunskap om det kyrkliga kulturarvets roll som pedagogisk resurs och samtidigt dess potential som besöksmål ger möjlighet för fler att ta del av och förstå kulturmiljöerna, vilket skapar viktiga förutsättningar för ett långsiktigt bevarande. Projektet söker samverkan och synergier mellan Svenska kyrkan och omgivande samhälle, genom att inkludera frågor kring lärande och tillgängliggörande som utgår från såväl Svenska kyrkans som akademins, kulturmiljövårdens och besöksnäringens perspektiv. Svenska kyrkans medverkan i projektet sker till stor del genom egen finansiering.

Förslag till beslut

Bifall 1 420 642 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 60%.

Projekt som föreslås få avslag

Bearbetad Komstadkalksten – ett hotat kulturarv

Sammanfattning

Förstudie inom kunskapsutvecklingsområde 1. *Kyrklig kulturarvsförvaltning*. Huvudsökande: Regionmuseet Skåne. Medsökande: Lunds pastorat kyrkogårdsförvaltning, Skånes hembygdsförbund. Total kostnad 360 500 kr. Ansökt KAE 191 065 kr. Ersättningsnivå 53%.

Projektet avser att utveckla förslag på alternativa bevarandeåtgärder för gravvårdar av vittringsbenägen kalksten genom studier av den i Lunds stift vanligt förekommande Komstadkalkstenen. Ett syfte är att ta fram komplement och alternativ till aktiv konservering med målet att öka och rationalisera bevarandeinsatserna på kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar vars inskriptioner riskerar att gå förlorade. I några fallstudier ska dokumentationsmetoder såsom laserskanning, fotogrammetri och RTI testas. Arbetsinsatserna liksom dokumentationernas resultat utvärderas. Metoder för att bearbeta dokumentationerna inför tillgängliggörande ska vidare testas. Förslag på riktlinjer tas fram för när vårdåtgärder respektive dokumentation bör prioriteras. Resultat sammanställs i en handledning till församlingar.

Motivering

Beredningsgruppen bedömer att det ur Svenska kyrkans synpunkt är intressant att utveckla förslag på kriterier som kan stödja bedömningar av när en vårdåtgärd respektive dokumentation av en kulturhistoriskt värdefull gravvård bör prioriteras som ett alternativ till vård/konservering, samt att ge vägledning kring hur dokumentationer kan utföras. Det finns kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar och gravhällar av kalksten med vittrande inskriptioner och dekor över hela landet. En vägledning som praktiskt visar olika alternativ kan vara intressant för enskilda gravrättsinnehavare, hembygds-, och släktforskarföreningar vid sidan av Svenska kyrkan. För Svenska kyrkans del kan den framför allt appliceras på gravrätter som överlåtits till församlingen.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med hänvisning till att syftet framstår som oklart liksom innebörden av begreppet aktiv konservering och dess skillnad till andra åtgärdsalternativ. Man pekar också på att de fallstudier kring dokumentationsmetoder som ska genomföras i stor utsträckning redan är utförda och generell kunskap om egenskaper hos kalksten finns tillgänglig i litteraturen.

Beredningsgruppen delar Riksantikvarieämbetets bedömning att de föreslagna dokumentationsmetoderna är beprövade när det gäller dokumentationer av bearbetad natursten. Ett syfte med att prioritera projektet vore nyttan av att få fram en riktad, praktisk vägledning kring dokumentationsmetoder och när dessa kan användas. Med tanke på att det finns manualer och

beskrivningar av de berörda metoderna hör samman beredningsgruppen Riksantikvarieämbetets bedömning att projektet inte har en hög prioritet och bör avslås.

Förslag till beslut

Avslag.

Samiskt och svenskt kyrko- och kulturliv

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4 *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Syd-östra Jämtlands pastorat. Medsökande: Tåssåsens sameby, Arådalens kapellstiftelse, KajRöKulTur, Bergs kommun, Svenska Turistföreningen. Total kostnad: 1 523 025 kr. Ansökt KAE: 1 189 482 kr. Ersättningsnivå 78%.

Projektets syfte är att skapa konstinstallationer kopplade till de samiska årtiderna och kyrkans högtider som tar utgångspunkt i händelser nedtecknade i kyrkböcker, annan historieskrivning och muntligt traderade berättelser i Tåssåsens sameby vid Arådalens kapell. Målet är att utveckla det kyrkliga kulturarvet genom nyskapad konst och musik som synliggör och bereder plats för den åsidosatta samiska historien och kulturen i kapellet. Konstinstallationerna ska vara mobila och kunna hyras ut för att sprida kunskap och uppmuntra till dialog. Projektet förväntas leda till ökad kunskap om samisk kultur kopplat till kyrkan och det kyrkliga kulturarvet som är intressant både på lokal, regional och nationell nivå, samt visa på samverkan och samförstånd i en bygd.

Motivering

Projektet tar upp intressanta aspekter kring förekomsten, eller snarare avsaknaden, av samiska kulturuttryck i ett kapell som etablerats för den samiska närvaron i ett område. Man vill åtgärda denna brist, vilket både är ett rimligt och lovvärt initiativ. Projektets upplägg är nytänkande och tar enligt beredningsgruppen målet att utveckla kulturarvet till en ny dimension. Skapandet av ny konst och musik kan dock inte betraktas som berättigat till kyrkoantikvarisk ersättning och beredningsgruppen bedömer därför att ansökan bör avslås.

De delar av projektet som omfattar insamling av kunskapsunderlag kan beviljas ersättning om det syftar till att ta till vara och tillgängliggöra kulturhistoriska värden hos de kyrkliga kulturminnena, enligt villkor 10. Kyrkoantikvarisk ersättning får även beviljas informationsinsatser i syfte att tillgängliggöra och förmedla kunskap om de kyrkliga kulturminnena och de historiska företeelser och händelseförlopp som de kyrkliga kulturmiljöerna representerar, enligt villkor 11. Om sökanden kan få annan finansiering för de konstskapande delarna i projektet är det möjligt att inkomma med en ny ansökan.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med hänvisning till att det saknar koppling till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena och därför inte kan ges kyrkoantikvarisk ersättning enligt 4 kap. 16§ KML.

Förslag till beslut

Avslag.

Varsamma åtgärder för att hantera och förebygga skador orsakade av rostande stål och järn i murverk

Sammanfattning

Förstudie inom kunskapsutvecklingsområde 2 *Utveckling av konservering, hantverk och material inom kyrkliga kulturarv*. Huvudsökande: Restaurera Sverige AB. Medsökande: Lunds pastorat, Stucco Maestro Sweden AB, Danewids Ingenjörbyrå AB. Total kostnad: 285 200 kr. Ansökt KAE: 199 640 kr. Ersättningsnivå 70%.

Förstudiens syfte är att undersöka kunskapsläget kring hur inmurat stål och järn i sten- och tegelbyggnader med varsamma metoder kan rostskyddas. Bakgrunden är en ökad problematik med rostangrepp i sten- och tegelmurade byggnader som uppförts under framför allt senare delen av 1800-talet och tidigt 1900-tal. Sökanden ser en kraftig ökning av skador på kyrkor. De åtgärder som görs idag innebär omfattande ingrepp som både belastar miljön, medför höga kostnader och skadar kulturhistoriska värden. Målet är att förstudien ska inhämta tillräcklig kunskap för att i ett efterföljande projekt kunna testa minst en identifierad metod för varsamt rostskydd på en kyrkobyggnad.

Motivering

Ansökan saknar enligt beredningsgruppen tillräckliga argument om behov och relevans för att bevilja förstudien. Det saknas exempel på kyrkor som har skador eller som har haft skador som åtgärdats. Ansökan innehåller inte heller exempel på profana byggnader där skador upptäckts och åtgärder vidtagits i den omvärldsbild som tecknas. Den ökade användningen av järn och stål i murverk är generell för byggandet under det sena 1800-talet och framåt. Motiveringen att minska kostnader och undvika skador på kulturhistoriskt värdefulla byggnader är applicerbar på Svenska kyrkan men också för andra fastighetsägare. Utlåtande från sakkunnig har inhämtats.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan eftersom den problematik och de frågor som projektet avser besvara inte har beskrivits tillräckligt tydligt.

Förslag till beslut

Avslag.

Kyrkliga kulturarv som resurser för hållbar utveckling

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1 och 4. *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Henrik Lindblad Kultur. Medsökande: Göteborgs universitet institutionen för kulturvård, University of Pavia Faculty of Engineering. Total kostnad: 1 044 125 kr. Ansökt KAE: 809 000 kr. Ersättningsnivå 77%.

Projektets mål är att öka kunskapsläget i Sverige om hur återanvändning och transformering av övertaliga kyrkobyggnader kan genomföras så att kulturhistoriska värden bevaras och byggnadens

användning samtidigt utvecklas. Genom att analysera modeller för att göra värderingar och konsekvensbedömningar samt sammanställa och analysera exempel på transformerade kyrkobyggnader i Sverige och Europa, avser sökanden ta fram förslag till metodik för att värdera och göra konsekvensbedömningar av planerade åtgärder.

Projektet kommer att bedrivas i form av postdoc-studier uppdelat mellan universiteten i Göteborg och Pavia. Det planeras ingå i ett större internationellt forskningsprojekt. Projektet kommer leverera två vetenskapliga artiklar och en forskningsrapport.

Motivering

Detta postdoc-projekt är avsett att utveckla och fördjupa den forskning som sökanden lagt fram i sin avhandling, publicerad 2023. Projektet kommer i huvudsak att bedrivas av den sökande. De vetenskapliga institutioner som står som medsökanden deltar genom att bistå med arbetsplats och ett vetenskapligt sammanhang. Ett samband med internationell forskning inom området aviseras genom att forskningsinsatsen är tänkt att ingå i ett större internationellt projekt.

Beredningsgruppen bedömer att det är angeläget att det bedrivs akademisk forskning som i detta avseende sätter Sverige i ett europeiskt sammanhang och att generella modeller och metoder för kulturvården och konsekvensbeskrivningar utvecklas. Ansökan har en hög aktualitet genom att den berör alternativ användning och transformering av kyrkor, frågor som Svenska kyrkans församlingar står i eller inför. Med hänvisning till att genomförandet i huvudsak kommer att bedrivas av en enskild forskare ser emellertid beredningsgruppen hellre att finansieringen av denna typ av projekt sker i konkurrens med annan vetenskaplig forskning. Det är dessutom angeläget att kunskapsutveckling som genomförs med kyrkoantikvarisk ersättning omsätts till praktik och blir användbar och relevant för de förvaltande enheterna. Någon aktiv medverkan från förvaltande enhet eller kulturmiljösektorn är inte preciserad i ansökan. Det konkreta resultatet i form av vetenskapliga artiklar publicerade i peer-review granskade tidskrifter kan sannolikt först i bearbetad eller tillämpad form komma att få relevans för de förvaltande enheterna. Av dessa skäl blir beredningsgruppens samlade bedömning att ansökan bör avslås.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan för att den inte hanterar kostnader genererade av vård och underhåll utan i stället behandlar återanvändning och transformering. De bedömer att ansökan inte uppfyller kraven för KAE enligt 4 kap. 16§ KML.

Förslag till beslut

Avslag.

Kyrkoprylar: kunskapsspridning och tillgängliggörande av kyrkligt kulturarv

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. *Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet*. Huvudsökande: Göteborgs universitet, institutionen för litteratur, idéhistoria och religion. Medsökande: Göteborgs stift. Total kostnad: 2 467 916 kr. Ansökt KAE: 1 697 964 kr. Ersättningsnivå 69%.

Projektets syfte är att sprida kunskap om och skapa förståelse för den roll materialiteten har spelat för fromhetslivet inom Svenska kyrkan. Detta sker genom att skapa en podd samt en antologi som bygger på poddens innehåll. I sammanlagt åtta avsnitt ska olika kyrkliga föremåls historia tecknas i form av ”biografier”, det vill säga livshistorier, som också påverkar deras framtida livsbana. Forskare vid den sökande institutionen har sedan tidigare erfarenheter av att göra poddar med kulturarvsrelaterat innehåll. Både experter och brukare av föremålen kommer att delta i podden. Målet är att skapa en djupare förståelse för innebörden av det kyrkliga kulturarvet både inomkyrkligt och hos målgrupper som inte har någon erfarenhet eller kunskap om religion och fromhetsliv inom Svenska kyrkan.

Motivering

Projektets upplägg är intressant i sin ansats att nå såväl kyrkvana som nya målgrupper. De sökandes idé att med hjälp av en podd folkbilda, skapa intresse och förståelse för det kyrkliga kulturarvet är enligt beredningsgruppen tilltalande. Men kostnaderna för projektet är höga med tanke på att det främst är en kommunikationsinsats som ska genomföras, tillvägagångssättet oprövat för det aktuella ämnesområdet och det publika genomslaget osäkert. Liksom resten av samhället använder Svenska kyrkan både text, bilder, inspelade filmer och ljud för att i marknadsföring, sociala medier och på hemsidor väcka nyfikenhet, intresse och sprida kunskap om Svenska kyrkan och det arbete som bedrivs. Det är positivt att det finns en kyrklig medverkan i projektet genom Göteborgs stift men av projektansökan framgår att insatsen från stiftets sida är begränsad.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan. De anger att det är kulturhistoriskt intressant men att det inte framgår av ansökan att projektet kommer att generera kostnader som Svenska kyrkan kan använda KAE till.

Förslag till beslut

Avslag.